

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - גני הדר פתח תקוה

ראש הכולל - הרב זכריה אינגבר. עורך הגיליון - הרב שמואל אינגבר.

"ויקראו... את שמו מן... וטעמו כצפיחית בדבש" (שמות ט"ז, ל"א)
(חלק א' - הניסים והמעלות המיוחדות שהיו במן)

נס ירידת המן - המופלא שבאותות

רס"ג' (אמונות ודעות, הקדמה, סעיף ו') סובר שנס ירידת המן הוא הנס המופלא שבכל הניסים, ולמרות שבני ישראל ראו הרבה ניסים גדולים, כגון: עשרת המכות, קריעת ים סוף ומעמד הר סיני, הרי שלדעתו ענין אות המן הוא המופלא שבכל האותות.

וטוען, שהדבר המתמיד הוא יותר מפליא מן הדבר שאינו מתמיד, כי אז לא תעלה על הדעת תחבולה, שבה יתכלכל עם שמספרם קרוב ל**שני מיליון אדם** במשך **ארבעים שנה** ממזון מחודש שחידש להם הבורא באוויר. אך נס שמתרחש פעם אחת, אז אין הדבר גורם לאדם להפנים את גודל הנס, אלא יתייחס אליו כדבר תמוה ולא מובן, ויישכח ממנו במהרה. **ומוסיף וטוען**, שאלו היתה כאן איזו אפשרות של תחבולה של בני אדם, הרי שאז היו משתמשים בה הפילוסופים הקדמונים, והיו מכלכלים בה את תלמידיהם ומלמדים אותם את החכמה ולא יזדקקו לעבודה ולא לסעד.

ועוד טוען, שלא יתכן שקדמוני בני ישראל הסכימו על ענין זה לשקר בו, ומספיק לכך התנאי שיש לכל מסורת אמיתית. **ולא עוד**, אלא שכאשר יאמרו לבניהם, אנחנו היינו במדבר ארבעים שנה והיינו אוכלים את המן, וזה לא היה נכון, הרי היו אומרים להם בניהם הנכס משקרים, והיו מציינים את מקורות האוכל שמהם אכלו, וזה דבר אשר הבנים לא היו מקבלים אותו מהם בשום אופן ובשום סיבה.

הניסים שהיו בירידת המן

- א. **אוכל רוחני משמים** - הנס הראשון והגדול הוא, שבמשך ארבעים שנה אוכלים כל עם ישראל, אוכל שאינו אוכל טבעי גשמי, אלא שמקורו רוחני מהשמים, בבחינת: "לחם אבירים אכל איש", אוכל של מלאכי השרת שהוא אוכל רוחני.
- ב. **ירד כל השבוע חוץ משבת** - כל השבוע היה יורד מן, ואילו בשבת לא היה יורד. והיה בזה נס עצום, שבמשך ארבעים שנה היה יורד מדי יום ביומו ללא הפסק, ורק בשבת באופן תמידי לא היה יורד.
- ג. **בכל יום ששי ירדה כמות כפולה** - נס נוסף שגם הוא קשור לשבת, שביום ששי מצאו כמות כפולה, כמו שנאמר: "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, והיה משנה על אשר ילקטו יום יום" (שם ט"ז, ה'), וזאת בגלל שבשבת לא ירד מן. יש שלמדו מכאן, שאדם שאינו עובד בשבת אינו מפסיד, אלא מקבל זאת בימי החול.
- ד. **מן שהשאירו לשבת לא היו בו תולעים** - נס נוסף הקשור לשבת, שבכל יום היה אסור להשאיר למחרת, ואם השאירו היה מתמלא בתולעים, אך בכל יום ששי השאירו לשבת, והנס חוזר על עצמו במשך ארבעים שנה, שבשבת המן לא מתקלקל.
- ה. **צנצנת המן שהניח אהרון למשמרת לא התקלקלה במשך דורות רבים** - **ב'מכילתא'** (פרשת ויסע פרשה ו') מובא שירמיהו הנביא הראה את צנצנת המן לבני ישראל: "שבשעה שאמר ירמיה הנביא לישראל - מפני מה אין אתם עוסקים בתורה? אמרו לו - במה נתפרנס? הוציא להם צלוחית של מן, ואמר להם - הדור אתם ראו דבר ה' (ירמיה ב'). אבותיכם שהיו עוסקי בתורה ראו במה נתפרנסו, אף אתם אם תעסקו בתורה הקב"ה יפרנסכם מזה".
- ו. **לכל אחד היה עומר לגולגולת ללא קשר לכמה הוא לקט** - נס נוסף שהיה בלקיטת המן, שלא משנה כמה אדם לקט, בהגיעו לאוהל, מצא שיש לו בדיוק את הכמות הדרושה לכל אחד בני ביתו שהיא עומר לגולגולת. גם מנס זה מסיקים חכמים שמזונותיו של אדם קצובין לו מן השמים, ואם ישתדל יותר לא יהיה לו יותר, אלא בדיוק כמה שנקצב לו.
- ז. **כל הטעמים היו במן** - בפרשת 'בהעלותך' העם מתלוננים ואומרים: "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים" (במדבר י"א, ה' - ו'). והגמ' במס' **'יומא'** (ע"ה ע"א) מביאה מחלוקת בין רבי אמי ורבי אסי: "חד אמר **טעם כל המינין טעמו במן, טעם חמשת המינין הללו - לא טעמו בו**. וחד אמר **טעם כל המינין טעמו - טעמן וממשן, והללו - טעמן ולא ממשן**".
- ח. **אפוי או מבושל בפוהל או טעם אפוי או מבושל** - מובא **'ב'מכילתא'** (בשלח טז, כג): "את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשל בשלוי ר' יהושע אומר - מי שהוא רוצה אפוי היה מתאפה לו, והרוצה מבושל היה מתבשל לו. ר' אלעזר המודעי אומר - הרוצה דבר אפוי היה טועם כל אפויים שבעולם, והרוצה לבשל היה טועם כל בשולים שבעולם".
- ט. **תכשיטי נשים** - במס' **'יומא'** (ע"ה ע"א): "או דכו במדכה" (במדבר י"א, ח') א"ר יהודה אמר רב ואיתימא ר' חמא בר' חנינא מלמד שירד להם לישראל עם המן **תכשיטי נשים** דבר שנידוך במדוכה".
- י. **אבנים טובות ומרגליות** - **'יומא'** (ע"ה ע"א): "והם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר (שמות ל"ו, ג') מאי בבקר בבקר, א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן - מדבר שירד להם בבקר בבקר, מלמד שירדו להם לישראל **אבנים טובות ומרגליות עם המן**".
- יא. **תבלינים וריח** - דבר נוסף שירד להם עם המן מובא במס' **'יומא'** (ע"ה ע"א): "ובשלו בפרור (במדבר י"א, ח'), א"ר חמא - מלמד שירד להם לישראל עם המן **ציקי קדירה. ומסביר רש"י**: "תבלין לתבשיל ערב ומבושם".
- יב. **ריח גן עדן - ב'זוהר הקדוש'** (לשון הקודש, בהעלותך): "ומן ההוא היה מעלה ריח מכל מיני בשמים שבגן עדן". ומובא **'ב'מכילתא'** (ויסע פרשה ב'): "והיה משנה. מה ת"ל לחם משנה לחם משונה, כיצד... בכל יום היה ריחו נודף ובשבת יותר".

יג. **נבלע באיברים ולא היו צריכים לנקבים** - במס' 'יומא' (ע"ה ע"ב) : "דק מחספס, ר' יוחנן אמר - דבר שנבלע במאתיים ארבעים ושמונה אברים (מחספס בגימטריה = 248). וכן מובאת שם ברייתא : "תנו רבנן לחם אבירים אכל איש' (תהלים ע"ח) לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו דברי ר"ע. וכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל, אמר להם : צאו ואמרו לו לעקיבא עקיבא טעית, וכי מלאכי השרת אוכלים לחם? והלא כבר נאמר לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי. אלא מה אני מקיים "אבירים" - לחם שנבלע במאתיים וארבעים ושמונה איברים".

יד. **ירד בריחוק מהאדם לפי מידת צדקותו** - לאדם צדיק היה יורד קרוב אליו, ולאדם רשע במרחק ממנו. פסוק אחד : "וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו" (במדבר י"א, טו). פסוק שני : "ויצא העם ולקטו" (שמות ט"ז, ד). ופסוק שלישי : "שטו העם ולקטו" (במדבר י"א, ח'), ואיך מיישבים את הסתירה בין הפסוקים? עונה הגמ' במס' 'יומא' (ע"ה ע"א) : "צדיקים - ירד על פתח בתיהם. בינונים - יצאו ולקטו. רשעים - שטו ולקטו".

טו. **לחם, עוגות או צורך בטחינה** - פסוק אחד מכנה אותו לחם : "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" (שמות ט"ז, ד'), ומשמעו שהוא אפוי. פסוק שני : "ועשו אתו עגות" (במדבר י"א, ח'). ובאותו פסוק : "וטחנו ברחים או דכו במדכה". ומסבירה הגמ' במס' 'יומא' (שם) : "הא כיצד? צדיקים - לחם, בינונים - עוגות, רשעים - טחנו בריחים או דכו במדוכה". ומסביר 'רש"י' ש'עוגות' משמעו קודם האפייה, כי נאמר - 'ועשו אותו עוגות, ואם היה צריך לעשות אותו, משמע שהיה קודם אפייה".

טז. **לחם, שמן או דבש** - בפסוק אחד : "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" (שמות ט"ז, ד'). בפסוק שני נאמר : "טעמו כטעם לשד השמן" (במדבר י"א, ח'). ובפסוק שלישי נאמר וטעמו כצפיחת דבש" (שמות ט"ז, ל"א). ומובא במס' 'יומא' (ע"ה ע"ב) : "אמר רבי יוסי ברבי חנינא - לנערים - לחם, לזקנים - שמן, לתינוקות - דבש", כלומר, שכל אחד קיבל את המן כפי צרכו.

יז. **הנקיות של המן** - בפסוק אחד : "ותעל שכבת הטל, והנה על פני המדבר דק מחספס דק ככפר על הארץ" (שמות ט"ז, י"ד), ובפסוק שני : "וברדת הטל על המחנה לילה, ירד המן עליו" (במדבר י"א, טו). מסבירה הגמ' במס' 'יומא' (ע"ה ע"ב) : "אמר רבי יוסי ברבי חנינא - טל מלמעלה וטל מלמטה, ודומה כמו שמונח בקופסא" 'ב'מכילתא' (פרשת ויסע פרשה ד') יש תיאור נוסף כיצד נשמר ניקיונו של המן : "ותעל שכבת הטל, והרי בא ללמדך הכתוב כיצד המן יורד לישראל, יוצאת רוח צפונית ומכבדת המדבר, יורד מטר מכבס הארץ, והטל עולה, והרוח מנשבת בו ועושהו כמין שולחנות של זהב והמן יורד עליהם".

מעלות מיוחדות שהיו במן

א. **מוכיח שהשבת היא אלוהית** - ראינו לעיל, שבמשך ארבעים שנה ירד המן יום יום חוץ משבת, וזה מוכיח שיום השבת הוא לא יום מנוחה אקראי שהחליטו עליו בני ישראל, אלא יום קדוש שקיבלנו כמתנה מאלוקים. וכך נדרש ב'מדרש רבה' (שמות כ"ה, י"א) : "ראו כי ה' נתן לכם את השבת, לא היה צריך לומר אלא דעו, מה ראוי אלא כך אמר להם הקב"ה - אם יבואו עובדי כוכבים ויאמרו לכם, למה אתם עושים את יום השבת ביום הזה, אמרו להם - ראוי שאין המן יורד בשבת".

ב. **חיזוק האמונה בה'** - היות והמן היה יורד רק לצורך אותו יום, והיה אסור להותיר למחרת, והאדם היה צריך להאמין שלמחרת שוב יתן לו ה' את לחמו, הרי שזה חיזק את אמונתו בה'.

ג. **מלבין עוונותיהן של ישראל** - המן מתואר כזרע גד לבן, ומובא במס' 'יומא' (ע"ה ע"א) : "לבן - שמלבין עוונותיהן של ישראל". ומסביר שם 'רש"י' : "מתוך שהיו דואגים שמא לא ירד מן למחר, היו משעבדים לבם למקום".

ד. **גורם לחכמה** - 'זוהר הקדוש' (לשון הקודש, בהעלותך) : "ואז היה המן מתברך במעיו. והיה מסתכל וידע במה שלמעלה, והבין בחכמה העליונה... ולהם נתנה התורה להבין בה ולדעת דרכיה. ואותן שלא נמצאו בני אמונה, מה כתוב בהם - שטו העם ולקטו, מהו 'שטו'? שטות היו לוקחים לעצמם, משום שלא היו בני אמונה, מה כתוב בהם - 'וטחנו בריחים או דכו במדוכה וגו', מי הטריח להם כל כך, אלא שהם לא היו בני אמונה".

ה. **קשר יומי עם ה'** - במס' 'יומא' (ע"ו ע"א) : "שאלו תלמידיו את רשב"י - מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה? אמר להם אמשול לכם משל, למה הדבר דומה למלך בשר ודם שיש לו בן אחד פסק לו מזונות פעם אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל... היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולם מתים ברעב, נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים".

ו. **פרסום עולמי** - הנס הזה התפרסם בין האומות עפ"י המובא ב'מכילתא' (בשלח טז, כא) 'וחם השמש ונמס', כיון שחמה זורחת עליו, היה פושר והולך, ונחלים היו מושכים ממנו ומוליכין לים הגדול, ובאין אילין וצבאים ויחמורים וכל בהמה ושותין מהם, ואחר כך באין האומות וצדין מהם ואוכלין אותן, וטועמים בהם טעם מן, שהיה יורד לישראל".

ז. **מגלה צפונות** - התורה מתארת את המן : "והוא כזרע גד לבן" (שמות ט"ז, ל"א). והגמ' במס' 'יומא' (ע"ה ע"א) מביאה ברייתא : "תניא אידך 'גד' - שמגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון". את הדילמה הזאת היה פותר המן. כיצד? אומר שם 'רש"י' : "לפי שנאמר (שמות ט"ז, י"ח) 'וימדו בעומר' בין שליקט הרבה בין שליקט מעט מוצא עומר לגולגולת, ואם נמצא יתר בבית ראשון, בידוע שכן תשעה לראשון הוא, ואם בבית האחרון, בידוע שכן האחרון הוא".

ח. **פרנסה לדורות ולומדי תורה** - הבאנו לעיל את המדרש, שירמיהו הראה לבני ישראל את צנצנת המן, ואמר להם, שמי שילמד תורה ה' יפרנס אותו, כמו שהתפרנסו אבותינו במדבר. ואומר 'מלבי"ם' שזאת היתה מטרת הציווי להניח צנצנת מן לדורות : "ללמד שענין המן לא היה נוהג רק במדבר, אלא הוא דבר שנוהג לדורות. שכל מי שינזר מעניני העולם ויעסוק בתורה ועבודת ה', יכין לו ה' את מזונו בלי עמל, ויהי כאחד מאוכלי המן".

כתקופה זו קל הקורונה הקיעורים מתקיימים ע"י תוכנת זום

שעה 11.15 - שיעור בגמרא מסכת שבת. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש. ביום ה' שיעור בפרשת השבוע

(שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש) לפרטים נא לפנות בטלפון - 0548448692.

לתגובות הערות והארות ולקבלת הגיליון במייל, גם במהדורה מורחבת, נא לפנות לכתובת - Ingber@bezeqint.net